

**АСОЦІАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІМЕННИКІВ В ПРОЦЕСАХ
МЕТАФОРИЧНОЇ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ (НА
МАТЕРІАЛІ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ)**

Погорелова Т.Ю.

Харьковский национальный
экономический университет
им. С.Кузнеця,
преподаватель кафедры педагогики
и иностранной филологии

Ключові слова: метафорична інтенсифікація, іменниковий інтенсифікатор, імплікаціонал, семантичне поле, рефлексія.

Key words: metaphorical intensification, noun intensifier, implication, semantic field, reflection.

При вивченні іменникових метафоричних інтенсифікаторів варто спиратися на їх семантичну природу, тобто на те, що ці іменники поєднують ознакову спрямованість семантики зі своєю предметної сутністю.

Ознакова спрямованість семантики іменникових метафоричних інтенсифікаторів, перш за все, проявляється в поєднаних з ними прикметниках. Тому з'ясувати її специфіку ми можемо шляхом виявлення семантичних класів цих прикметників та враховуючи асоціативний зв'язок прикметника з носієм ознаки.

При складанні семантичної класифікації іменникових метафоричних інтенсифікаторів важливо також враховувати типи імплікаціоналів (конотацій) іменників у складі досліджуваних конструкцій [4].

Для початку розглянемо типи прикметників, які можуть вступати в семантичний зв'язок з іменниковими метафоричними інтенсифікаторами.

Особливої уваги заслуговують якісні прикметники. Якісні прикметники можуть виражати як якість, що легко піддається градації, так і якість, яка насилу піддається раціональному градування або зовсім йому не піддається, але для яких релевантною є емоційна градація [2]. Для першого розряду інтерпретація ступеня якості передбачає порівняння з певною «нормою» прояву якості. У семантиці оцінки у другого розряду прикметників при їх інтенсифікації превалує емоційний компонент.

Прикметники першого розряду потенційно можуть вживатися в тих контекстах, в яких враховуються загальноприйняті уявлення про об'єктивні властивості предметів і явищ. Прикметники другого розряду потенційно можуть вживатися в контекстах, де мовець використовує інтенсифікацію для передачі власного емоційного ставлення. [7].

Прикметник може поєднуватися з іменниками-інтенсифікаторами, що реалізують як сильний імплікаціонал свого значення, так і слабкий. У першому випадку сполучуваність прикметника заснована на універсальній або етнічній асоціації з еталоном ознаки. У другому випадку – на індивідуальній асоціації. [3]

Отже, іменниковий метафоричний інтенсифікатор як функціональний синонім прислівника міри та ступеня поєднується з прикметниками, що мають у своїй семантичній структурі значення кількісної характеристики ознаки, і тому відносяться до розряду якісних.

Можна виділити три розряди якісних прикметників, що можуть поєднуватись з іменниковими метафоричними інтенсифікаторами: емпірійні, рефлексивно-оціночні, рефлексивно-емоційні.

Емпірійні прикметники позначають ознаки, що сприймаються чуттєво і внутрішньо властиві предмету, який виступає в ролі їх еталона. До емпірійних відносяться сенсорні прикметники, що вживаються в прямому значенні і виражають невід'ємні, базові властивості. Вони поєднуються з іменниками-інтенсифікаторами, що реалізують сильний імплікаціонал, і

утворюють в поєднанні з ним у свідомості носія мови сильний стереотип. Підставою сполучуваності є універсальна і етнічна асоціація. [10].

Отже, наводимо класифікацію емпіричних прикметників:

1. Прикметники, що називають ознаки, співвідносні з фізичною характеристикою об'єктів:

- а) вагою (масою): *heavy, light*;
- б) температурною характеристикою: *cold, cool, warm, hot*;
- в) текстурною характеристикою об'єктів: *hard, harsh, soft, smooth, rough*;
- г) ступеню вологості: *dry*;
- д) смаковими відчуттями: *sweet, bitter*;
- е) часовою характеристикою, циклом життя: *new, fresh*.

2. Прикметники, які називають ознаки, що співвідносяться з видимими характеристиками об'єктів:

- а) формою: *round, straight, sharp, keen, deep*;
- б) розміром: *high, thick, tall*;
- в) фіксованим або нефіксованим положенням об'єктів в просторі : *firm, still, fast, quick, slow*;
- г) кольором і ступенем світлової насиченості: *black, blond, blue, bright, brown, clear, dark, golden, green, grey, pale, purple, red, shiny, tan, white, yellow*.

До рефлексивних відносяться прикметники, що позначають ознаку, що має характер співвіднесення з еталоном ознаки (рефлексії), тоді як емпіричні прикметники позначають ознаку, виражену на основі майже чистого чуттєвого сприйняття, без рефлексії.

На основі цього рефлексивні прикметники можна розділити на рефлексивно-оціночні і рефлексивно-емоційні [12].

До рефлексивно-оціночних відносяться неемпіричні прикметники і емпіричні прикметники, що реалізують вторинні регулярні значення. Ці прикметники сполучуються на основі етнічних асоціацій з іменниковими метафоричними інтенсифікаторами, що реалізують сильний імплікаціонал. Вони містять чітко виражений стабільний оцінний компонент (позитивний

або негативний). Наприклад: *By the end of the shift you are dog tired and your feet hurt (London Telegraph)*.

В синтагмі *dog tired* значення прикметника, що підсилюється, ґрунтується на урахуванні загальноприйнятих уявлень про об'єктивні властивості мисливської собаки, яка має володіє максимальною витривалістю. Порівняймо: «... to work like a dog or horse».

В результаті аналізу зібраного матеріалу можна виділити наступні розряди рефлексивно-оціночних прикметників:

1. Прикметники, що позначають фізичні характеристики живих істот:

- а) наявність / відсутність ознак життя: *dead*;
- б) характеризують (не) здатність до сенсорного сприйняття: *blind, deaf*;
- в) характеризують зовнішність: *handsome, sweet*;

2. Прикметники, що позначають певний стан (фізичний, психологічний, емоційний): *weary, asleep, tired, crazy, drunk, happy, wild, silent, still, high*.

3. Прикметники, що співвідносяться з моральними якостями, рисами характеру, особливостями поведінки і вчинками людини: *sure, sly, cunning, true, lazy*.

До рефлексивно-емоційних відносяться якісні прикметники, що поєднуються на основі індивідуальних асоціацій з іменниковим метафоричними інтенсифікаторами, що реалізують слабкий імплікаціонал. Вони відображають висновок, який є зробленим на основі індивідуального осмислення та оцінки сприйнятих органами почуттів ознак і який ускладнює процес їх розуміння. Ці прикметники містять оціночний (або емоційний) компонент значення і вживаються в контекстах, в яких мовець використовує інтенсифікацію для передачі власного емоційного ставлення. Наприклад: *London wild, Slattery mean, Simon tall, shoe-button black* та ін.

Джерелом метафоричних інтенсифікаторів в сучасній англійській мові є семантичні області, що містять загальновідомі знання про еталонні ознаки. Ці

знання про предмети, що виступають носіями ознаки, можуть бути не закріплені в мовній картині світу, але бути присутніми у свідомості носіїв мови. Це насамперед знання про добре знайомі предмети, про об'єкти, що входять до першого коло предметно-практичних зв'язків і життєдіяльності носіїв мови [6]. На основі зібраного матеріалу виділено кілька основних областей знань, що можуть слугувати джерелами для іменникових метафоричних інтенсифікаторів:

1. Рослинний і тваринний світ.

Кольоропозначення: *grass green, berry brown, peacock blue, fish-belly white, rose red, cherry red, bird bright, ebony black.*

Температура: *cucumber cool, fish cold.*

Звуки, що видаються тваринам: *mouse quiet.*

Звички та поведінка тварин: *cock sure, dog wild.*

2. Морське середовище.

Кольоропозначення: *ocean blue, sea grey, fish cold, fish-belly white.*

Властивості морського середовища: *ocean deep*

3. Небесна сфера.

Кольоропозначення: *sky blue, star bright, sun bright.*

Розміри: *sky high.*

4. Продукти харчування, блюда і напої.

Кольоропозначення: *cream white, candy bright, wine dark, caramel brown, walnut cake attractive.*

Смак: *honey sweet, wine sweet.*

5. Людина.

Кольоропозначення: *baby-blue.*

Особливості поведінки дитини: *little-boy sly.*

Власні імена: *Simon tall, Simon handsome, Slattery mean.*

6. Культурно-історичні реалії:

Особливості представників етносу: *Irish black.*

Фантастичні явища і істоти: *ghost pale, evil little.*

Географічні назви: *London wild*.

Історичні реалії народів: *Knight noble*.

Предмети мистецтва: *Statue still*.

7. Періоди часу.

Кольоропозначення: *night black, night dark, autumn brown, day bright*.

8. Речовини та матеріали:

Кольоропозначення: *crystal clear, porcelain white, sapphire blue, ash white, ebony black*.

Температура: *ice cold, stone cold*.

Текстура: *stone hard, stone harsh*.

9. Предмети побуту: *slippers asleep, bottle green, kite high*.

Наведена класифікація показує, що кожна семантична область має певну структуру, засновану на засобах сприйняття людиною певної якості – кольору, форми, розміру, температури, текстури, запаху, смаку, звуку і т.п. Тому можна стверджувати, що структура семантичних областей носить антропоцентричний характер.

Склад семантичних областей, що слугують джерелами для іменникових метафоричних інтенсифікаторів, може поповнюватися. Наявність декількох джерел метафоричної інтенсифікації в сучасній англійській мові створює умови та широкі можливості для вибору мовцем необхідного йому засобу посилення прикметника, що зможе адекватно відобразити його комунікативні наміри. [4].

Таким чином, на основі проведеного класифікаційного дослідження можна розділити усю масу прикладів іменникових інтенсифікаторів на два розряди: ті, що містять сильний (**конвенціональний**) імплікаціонал, тобто спираються на колективні знання народу: *ice cold, ghost pale, stone still, night dark, blood red, ocean deep, grass green* тощо. Як можна помітити, кольоропозначення складають істотну частину від всієї маси конвенціональних метафоричних інтенсифікаторів. До другого розряду належать інтенсифікатори, що реалізують так званий слабкий імплікаціонал

(індивідуально-авторський), тобто ті, що спираються на індивідуальний емоційно-оцінний досвід автора. Такі метафоричні інтенсифікатори найкраще реалізуються у певному художньому контексті та слугують інструментом висловлення власного емоційно-забарвленого ставлення мовця до предмета опису. Наприклад: *slippers asleep, London wild, Simon handsome, evil little, shoe-button black* тощо.

Отже, іменниковий метафоричний інтенсифікатор є одним з ефективних та стилістично забарвлених засобів вираження індивідуально-досвідного знання.

Література

1. Арутюнова Н.Д. Коммуникативная функция и значение слова / Н.Д. Арутюнова // Филологические науки. – 1973 - №3 - С. 42-54.
2. Береговская Э.М. Система синтаксических фигур: к проблеме градации / Э.М. Береговская // Вопр. языкознания. - 2003. - №3. - С. 79-91.
3. Вердиева З.Н. Семантические поля в современном английском языке / Вердиева З.Н. — М., 1986. - 118 с.
4. Гак В.Г. Языковые преобразования / Гак В.Г.- М., 1998 - 763 с.
5. Кубрякова Е.С. Части речи с когнитивной точки зрения / Кубрякова Е.С. - М., 1997. - 327 с.
6. Орлов Г.А. Современная английская речь / Орлов Г.А. - М., 1991. - 240 с.
7. Уилрайт Ф. Метафора и реальность / Уилрайт Ф. // Теория метафоры - М., 1990 - С. 91-99.
8. Фрумкина Р.М. Психолингвистика / Фрумкина Р.М. - М., 2001 - 320 с.
9. CCELD - Collins Cobuild English Language Dictionary. - London and Glasgow, 1988. - 981 p.
10. Dobrzyska T. Translating metaphor: Problems of meaning / T. Dobrzyska // II Journal of Pragmatics- 1994-Vol. 24, Issue 6.- P. 595-604.

11. Lakoff G. The Contemporary Theory of Metaphor / Lakoff G. -1992. - 281 p.

12. Palmer F.R. Semantics A new outline / Palmer F.R. - Cambridge - Moscow, 1982.- 111 p.